

ТЕМА 1.

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВА ІСНУВАННЯ СУЧАСНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

План

1. Історія розвитку та становлення концепції прав людини.
2. Права людини: сутність, основні поняття, класифікація.
3. Підстави розрізнення категорій «права людини» і «права громадянина». Співвідношення понять «права» і «свободи» людини і громадянина.
4. Конституційно-правові засади забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності.

Мета: набути цілісного уявлення про історичний розвиток та становлення концепції прав людини; засвоїти сутність та зміст прав людини; з'ясувати підстави розрізнення категорій «права людини» і «права громадянина» та їх співвідношення; засвоїти конституційно-правові засади забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності; ознайомитись з сучасними міжнародно-правовими стандартами прав людини у правоохоронній діяльності та сучасним станом їх реалізації у діяльності правоохоронних органів України.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте права людини (поняття, сутність, принципи).
2. Дайте загальну характеристику генезису прав людини в історії політико-правової думки.
3. Окресліть фактори, що визначають рівень забезпеченості прав людини.
4. Розкрийте сутність теорії «поколінь» прав людини.
5. Охарактеризуйте нормативні категорії «права» та «свободи», визначте їх співвідношення.
6. Розкрийте сутність природно правового і позитивістського підходів до розуміння прав людини. Назвіть їх переваги та недоліки.

Тестові завдання:

1. Як мав ЄСПЛ кваліфікувати поведження із заявником, враховуючи заборону катування, нелюдського та такого, що принижує гідність, поведження та покарання (стаття 3 ЄКПЛ)? Заявник, у знак протесту проти утримання його у в'язниці, оголосив голодування. Адміністрація в'язниці, не отримавши попереднього медичного висновку, вирішила примусово годувати заявника. Для цього його приковували кайданками до крісла, використовували роторозширювач та гумову трубку. У випадку опору заявника до нього застосовували силу.

- а) як катування.
- б) як нелюдське поводження;
- в) як нелюдське покарання;
- г) як таке, що принижує гідність поводження чи покарання.

2. Виконуючи доручення Кабінету Міністрів України, у зв'язку із запровадженням у столиці карантину Міністерство внутрішніх справ розіслало запити до операторів мобільного зв'язку з метою встановлення осіб, із якими контактували громадяни, у яких виявлено небезпечний вірус. Операторів зобов'язали надати контакти оточення хворих, з якими вони комунікували протягом останніх двох тижнів. Чи є така вимога правомірною, визначивши мотивацію?

- а) так, оскільки Кабінет Міністрів України вправі давати такі доручення;
- б) так, оскільки режим карантину дозволяє обмеження реалізації права на таємницю телефонних розмов;
- в) ні, оскільки для обмеження реалізації права на таємницю телефонних розмов карантин має бути запроваджено по всій країні;
- г) ні, оскільки запровадження режиму карантину не є підставою для обмеження реалізації права на таємницю телефонних розмов.

3. Декан факультету інформатики університету отримав запит від Управління у справах молоді та спорту міської ради із проханням надати номери мобільних телефонів старост академічних груп. Прохання зумовлено необхідністю поширення інформації про молодіжні проєкти, які фінансують із міського бюджету. Декан надав запитувану інформацію, указавши прізвище, ім'я, по батькові старост і номери телефонів. Чи є дії декана правомірними та з яких мотивів?

- а) так, оскільки під час вступу всі студенти надали згоду на використання деканатом їхньої персональної інформації;
- б) так, оскільки персональні дані передано з метою реалізації законних інтересів студентів;
- в) ні, оскільки заклади вищої освіти не підпорядковані органам місцевого самоврядування і не мають виконувати їхні вказівки;
- г) ні, оскільки студенти, щодо яких поширено інформацію, не давали згоди на таке поширення.

4. Міська громадська організація «Марш рівних» надіслала повідомлення до виконавчого комітету міської ради про проведення ними мітингу на підтримку прав ЛГБТ-меншин. Дізнавшись про це, організація фанів місцевого футбольного клубу «Ультрас» повідомила через ЗМІ про наміри зірвати цей мітинг та в разі повторення такої ініціативи - зривати всі подібні заходи. Побойуючись виникнення конфліктних ситуацій під час проведення мітингу, міськвиконком

звернувся до суду з позовом про його заборону. Як має бути вирішено цей правовий спір?

- а) суд має дозволити проведення запланованого мітингу без додаткових умов;
- б) суд має заборонити проведення запланованого мітингу;
- в) суд має заборонити проведення запланованого мітингу й усіх подальших мирних зібрань, ініційованих «Маршем рівних»;
- г) суд має дозволити проведення запланованого мітингу за умови надання письмового зобов'язання організаторів мітингу про гарантування громадського порядку під час його проведення.

5. Що відповідно до Конституції є головним обов'язком держави?

- а) забезпечення економічної самостійності;
- б) збереження територіальної цілісності;
- в) захист суверенітету та забезпечення обороноздатності;
- г) утвердження і забезпечення прав людини.

Практичні завдання:

1. Вкажіть, у який спосіб, коли і яким органом було (буде) надано згоду на обов'язковість для України нижче наведених міжнародно-правових актів:

- а) Загальна декларація прав людини 1948 року;
- б) Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року;
- в) Конвенція про статус біженців 1951 року;
- г) Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1966 року;
- г) Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року;
- д) Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року;
- е) Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року;
- є) Конвенція про права дитини 1984 року;
- ж) Європейська конвенція про громадянство 1997 року.

Завдання виконується письмово у формі таблиці.

2. До Верховної Ради України було подано проект щодо внесення змін до Розділу II Конституції України, а саме виключити такі соціальні права, як право на достатній життєвий рівень, право на житло, право на працю тощо й передбачити право на соціальний захист для людей похилого віку (на гідне життя, участь у соціальному та культурному житті) та людей з фізичними вадами (на заходи, призначені для забезпечення їх незалежності, соціальної та професійної інтеграції і участі в суспільному житті). Також запропоновано доповнити Конституцію нормою наступного змісту: “Держава зобов’язана в

індивідуальному порядку і в порядку міжнародної допомоги та співробітництва, зокрема, в економічній і технічній галузях, задіяти усі наявні ресурси і використати можливості для того, щоб поступово забезпечити реалізацію соціально-економічних прав усіма належними способами”. *Наскільки доцільними з конституційної точки зору є такі зміни? Дайте розгорнуту характеристику другому поколінню прав людини.*

3. У Конституції України передбачено: право на життя, право на свободу об’єднання в політичні партії, право на користування об’єктами права власності українського народу, право на працю, право на освіту, право на свободу та особисту недоторканість, право на участь в управлінні державними справами, право на страйк, право на результати інтелектуальної діяльності, право на вільний вибір місця проживання, право на мирні збори та демонстрації, право на підприємницьку діяльність, право на відпочинок, право на свободу думки і слова, право на достатній життєвий рівень, право на охорону здоров’я, право на медичну охорону, право на безпечне навколишнє середовище тощо. *З’ясуйте, які із зазначених прав можуть належати людині, а які громадянину. Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинної Конституції з посиланням на конкретні статті.*

4. Чотирнадцятирічна дівчинка, громадянка України, пішла з дому, щоб проживати разом з молодим чоловіком, своїм вісімнадцятирічним другом. Її батьки звернулися до поліції і дівчинку було примусово повернено додому. *Чи було порушення ст.8 Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 р.?*

5. Проаналізуйте основоположні засади (підстави, алгоритм, вимоги) обмеження прав людини в умовах воєнного стану. Охарактеризуйте права людини, які не можуть бути обмеженими в умовах воєнного стану. *Завдання виконується у формі таблиці.*

